

Till: **Kulturdepartementet**
(Kopia till Utbildningsdepartementets högskoleenhet)

Remissvar:

Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35)

Regeringskansliets dnr Ku2019/01318/CSM

SFS ställer sig neutrala till de förslag som läggs fram i remissen.

SFS vill dock göra några tillägg rörande demokrativillkor för studentkårer. Utredningen tar upp demokrativillkor för stora delar av civilsamhället, men utelämnar de demokrativillkoren som gäller för studentkårerna. SFS har därför på eget initiativ undersökt vilka demokrativillkor som gäller för studentkårer, samt i vilken mån de är jämförbara med utredningens förslag. Slutsatsen är att demokrativillkoret för studentkårer inte är otydligt eller behöver ändras.

Studentkårernas demokrativillkor

SFS anser att det finns ett behov av att förtydliga hur processen kring beviljande av kårstatus ska se ut. Som en del i detta har det funnits ett behov av att klargöra vilka demokrativillkor som gäller för studentkårer.

Reglerna för hur samt vilka sammanslutningar som får ges status som studentkår regleras idag i 4 kap. 8–14 §§ högskolelagen (1992:1434). Dels anges att det är lärosätena som fattar det formella beslutet om att ge en sammanslutning av studenter status som studentkår, dels anges ett antal villkor som en sammanslutning av studenter måste uppfylla för att alls kunna bli aktuell för beslut om sådan kårstatus. Ett av dessa villkor går att likställa med ett demokrativillkor:

11 § En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd och kunna representera studenterna inom kårens verksamhetsområde.

Här finns alltså ett krav om demokratisk uppbyggnad. Vad det innebär för en sammanslutning att vara demokratiskt uppbyggd definieras dock inte mer än så i själva lagen.

I *Frihet och inflytande* (prop 2008/09:154, s. 33) beskrivs demokrativillkoret med tonvikt på att kåren ska kunna representera studenterna. Att kåren ska vara demokratiskt uppbyggt tycks alltså inte ges något egenvärde, utan verkar snarare handla om att kåren ska kunna samla upp och kanalisera studenternas vilja.

Demokrativillkoret beskrivs lite närmare i utredningen *Frihet för studenter* (SOU 2008:11), som låg till grund för propositionen:

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd. Med det avses att alla medlemmar ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och vara valbara som ledamöter av detta organ. Vidare avses att stadgarna ska ha visst innehåll, som garanterar medlemmarna insyn och kontroll i verksamheten. Bland annat bör av stadgarna framgå hur det högsta beslutande organet utses, hur ansvarsfrihet för styrelsen ges, hur beslut fattas, hur sammanslutningen företräds, hur stadgarna kan ändras och hur samman- slutningen upplöses. Stadgarna bör vara utformade i demokratisk anda och i enlighet med god föreningspraxis. Även det faktiska arbetssättet i studentkåren bör präglas av demokrati; exempelvis ska jämställdhet eftersträvas i organisationen. (s. 94)

I utredningen blir det således tydligt att demokrativillkoret är riktat mot kårens själva funktionssätt. I det slutgiltiga lagförslaget uttrycks dessa krav rörande rätt till medlemskap, stadga, mm i 4 kap 12–13 §§ HL. Dessa paragrafer ska alltså delvis tolkas som konkretiseringar av kravet om demokratisk uppbyggnad. Däremot innehåller demokrativillkoret inget krav på hur kåren agerar eller uttalar sig gentemot utomstående. Detta återfinns inte heller i andra delar av regelverket för studentkårer.

Utredningens kriterier jämfört med högskolelagen

Utredningen föreslår fyra kriterier, som avgränsar vilka organisationer som kan betraktas som demokratiska. Kriterierna är utformade så att en organisation inte aktivt behöver göra något för att följa dem, huvudsaken är att organisationen inte bryter mot dem. Enligt förslaget ska organisationer inte anses vara demokratiska om de:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Dessa kriterier är svåra att jämföra med det demokrativillkor som ställs på studentkårer. Kriterier berör organisationers agerande eller uttalanden oberoende av vem det är riktat mot. Det innebär att det även är relevant hur

utomstående personer påverkas av organisationens agerande eller uttalanden. Kravet för studentkårerna rör dock bara medlemmarna, och särskilt deras rätt att medverka i studentkåren. Utredningens föreslagna kriterier har alltså ett vidare tillämpningsområde som fångar in mer.

De kriterier utredningen föreslår tangerar dock inte kravet om demokratisk uppbyggnad. Visserligen så ingår det i en demokratiskt uppbyggd organisation, att ingen medlem ska utsättas för våld, tvång eller hot, diskriminering eller kränkningar. Dessa är alltså ett slags nödvändiga villkor. De är dock inte tillräckliga, eftersom en demokratisk uppbyggnad också förutsätter att medlemmar ges möjlighet att medverka i beslut, att beslut tas i enlighet med förutbestämda rutiner, mm. Detta är krav som idag ställs på studentkårer enligt högskolelagen, men som utredningens förslag inte täcker in.

Sammantaget kan utredningens kriterier om demokratiska organisationer alltså inte ersätta demokratikraven som gäller studentkårer enligt högskolelagen, men kraven från högskolelagen kan heller inte ersätta utredningens kriterier för andra organisationer.

Otydligheter i reglerna om kårstatus

SFS anser att det ska finnas tydliga regler för beviljande av kårstatus, som bidrar till en rättssäker, tydlig och transparent process. SFS anser även att studentkårerna ska vara demokratiskt styrda. Det är således positivt att det finns ett demokrativillkor inskrivet i högskolelagen. Utifrån förarbetena är blir det förhållandevis tydligt vad demokrativillkoret innebär, dvs vad som behöver uppnås för att en sammanslutning av studenter ska kunna beviljas kårstatus. De lagar som reglerar kårstatusprocessen är i vissa delar otydliga och för att processen ska bli rättssäker och likvärdig på alla lärosäten behöver lagstiftningen ses över. Otydligheten gäller dock inte demokrativillkoret.

Matilda Strömberg
Ordförande

matilda.stromberg@sfs.se
070-545 70 45

Sebastian Lagunas Rosén
Politisk sekreterare

sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
08-545 701 10